

Metinler de Göç Eder: Karamanlıca Şiir Çevirileri Üzerine Betimleyici bir Çalışma

Texts Migrate Too: A Descriptive Study of the English Translations of Karamanli Poetry

Özgür Bülent Erdoğan¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

Sorumlu yazar /

Corresponding author : Özgür Bülent Erdoğan

E-posta / E-mail : oberdogan@fsm.edu.tr

ÖZ

1924'te Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan nüfus mübadelesi antlaşması sonucunda yaklaşık 1,5 milyon insan Ege'nin iki yakasında yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Yazı dili olarak Yunanca harfleri kullanan; ancak Türkçe konuşan ve yüzyıllardır Türkçe eserler vermiş Karamanlı Rumlar da mübadeleye dahil edilmişler ve hiç bilmedikleri topraklarda karşılaştıkları zorlukları şiirlerine aktarmışlardır.

Karamanlıca göç edebiyatının nadide örneklerinden olan, 1924-1927 yılları arasında Atina'da yayımlanan şiirlerden derlenen 25 şiir, 2016 yılında *Muhacirname* başlıklı eserde Türkçe çeviri yazıları ve İngilizce çevirileriyle birlikte İstanbul'da yayımlandı. Bu şiirlerin yaklaşık yüz yıl sonra İngilizceye çevrilmeleri metinlerin uluslararası dolaşıma girmelerini sağladı. Bu çalışmada Karamanlıca şiirlerin İngilizce çevirileri yan metinlerle (önsöz, notlar, kitap hakkında gazetelerde çevirmenlerle yapılan söyleşiler) birlikte çeviri normları açısından incelenmektedir. Gideon Toury'nin kavramsallaştırdığı çeviri normları kavramı (Toury, 2004) çevirmen kararlarını mercek altına alarak çeviri süreci başlamadan ve çeviri süreci başladıktan sonra çevirinin toplumsal bir çerçevede ele alınmasını sağlamaktadır. İlk aşamada şiirlerin hangi çeviri kategorilerine ait olduğuna dair yaptığımız analizde şiirlerin her şeyden önce dillerarası çeviri kategorisinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Şiir çevirisinin zorlukları konusunda çevirmen kararlarının incelendiği analizin ikinci aşamasında Toury'nin çeviri normları kavramından faydalanılmıştır. Karamanlıca şiir çevirileri edebi metinlerin yakın coğrafyalarda göç süreci hakkında tarihsel bilgiler vermeleri ve Karamanlıcanın etno-linguistik repertuarının muhafaza edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri normları, Göç edebiyatı, Karamanlıca şiirler, Muhacirname, Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi

Başvuru / Submitted : 06.01.2023
Revizyon Talebi /
Revision Requested : 12.06.2023
Son Revizyon /
Last Revision Received : 28.06.2023
Kabul / Accepted : 06.07.2023
Online Yayın /
Published Online : 15.12.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

ABSTRACT

As a result of the population exchange agreement signed between Türkiye and Greece in 1924, approximately 1.5 million people had to relocate on both sides of the Aegean. The Karamanli, who used Greek letters as a written language but had for centuries produced works in Turkish, were also included in the exchange and expressed the difficulties they encountered in their new homeland in poems.

A rare example of the Karamanli migrant literature, these poems were originally published in Karamanli Turkish between 1924-1927 in Athens. Twenty-five poems from this collection were republished in 2016 under the title *Muhacirname* [The Poems of the Migrants] in Istanbul. The English translation of these poems almost a century later facilitated their international circulation. This study analyzes the English translations of the book and its paratext (i.e., preface, notes, articles, interviews with translators) in terms of translation norms. The first stage of the analysis shows the classification of the poems in terms of translation categories to suggest that they are after all interlingual translations. The second phase uses the concept of translation norms (Toury, 2004) to identify the explicit translator decisions regarding the challenges of poetry translation. These translations of Karamanli poems have capital importance in terms of providing historical information on the migration process of literary texts in nearby geographies as well as in terms of how the ethnolinguistic repertoire of Karamanli has been conserved across borders.

Keywords: Greek-Turkish population exchange, Karamanli poetry, migration literature, *Muhacirname*, translation norms

EXTENDED ABSTRACT

The population exchange between Türkiye and Greece in 1924 led to the forced migration of 1.5 million people on both sides of the Aegean. Due to the exchange agreement's basis on religion, it also included Anatolia's Turkish-speaking Orthodox Christian population known as the Karamanli (or Karamanlides), who had produced literary works within the Anatolian cultural repertoire for centuries. The Karamanli language involves Turkish written in the Greek alphabet with special characters also attributed to it. The Karamanli migrants became refugees in Greece after 1924, sent to lands hitherto unknown to them. During the migration process, they not only carried their personal belongings but also their religious and literary texts. Despite the difficulties they had integrating into their new country during the first years of settlement, the Turkish-speaking Karamanli migrants managed to continue the literary tradition they had in Greece. In this regard, the Karamanli literature can be classified under the category of migrant literature as it shares certain characteristics with the literary works produced by third-generation migrants, as seen in other examples elsewhere. Research on the Karamanli people has recently focused on bibliographic compilations and historical studies, with hardly any studies found focusing on the Karamanli literature through the lens of translation studies.

Having been greatly motivated by the author's personal experiences in the translation of first-hand oral testimonies of the Greeks of Sapanca in the Asia Minor Studies Center in Athens, the present study begins based on the following research question: How can translation and migration relationality be read in the context of migration literature? Transnational "micro-cosmopolitan" approaches, being open to diversity and allowing for a bottom-up analysis of translations (Cronin, 2006, pp.7-23), can provide a more objective analysis of diasporic literature. In this regard, translation studies can significantly contribute to preserving an original ethnolinguistic tradition such as that of the Karamanli and transferring it to future generations regardless of national borders.

The publication of English translations and Turkish transcriptions of Karamanli poems in 2016 almost a century after their initial publication in Greece has enabled the international circulation of these texts. This article presents the English translation of the book titled *Muhacirname*, which consists of 25 poems selected from the newspaper *Proşfigiki Foni (Muhacir Sedası)*, which was published bilingually in Greek and Karamanli in Athens between 1924-1927, along with its paratext (i.e., preface, notes, newspaper articles about the book, interviews with translators) and examined these in terms of translation norms. This study draws on Toury's (2004) descriptive approach, which has exposed researchers to new perspectives on translation studies by introducing concepts such as initial translation norms, translator decisions, and operational norms, thus enabling them to question whether or not the translations had been carried out with a set purpose.

After examining the English translations of the selected poems, which had been translated by two different translators, the translators' choice of subscribing to the norms of the source text can be said to indicate the poems to be adequate renditions of the source text. In doing so, the translators and editors of the book endeavored to highlight the specificity of Karamanli's linguistic features. In terms of operational forms, the one translator's additions to the target text and both translators' remarks reveal the challenges posed by poetry translation.

Of prime importance in our findings is that, in terms of operational norms, the textual linguistic norms had manifested themselves in the form of culture-bound lexical items. The poets themselves, being first-generation migrants, borrowed culturally-bound lexical items from the Greek language as a result of acculturation while also maintaining the core

elements of Anatolian folk poetry. In *Muhacirname*, the translators are realized to have preferred preserving these elements in the English translations. Although this study could not elucidate the exact reasons behind this translation project, it does confirm that publishing houses function as mediators in eliminating the indirect translation processes involving literary texts written in Greek and Turkish.

Giriş

Geçtiğimiz yüzyılın başında imparatorluklar yıkılırken binlerce insan Doğu Akdeniz coğrafyasında yer değiştirmek zorunda kaldı. Lozan Antlaşması sonrasında Türkiye ile Yunanistan arasında 1923 yılında imzalanan nüfus mübadelesi antlaşması 1 milyon 125.000 Hristiyan Rumun Anadolu'dan Yunanistan'a, 500.000 Müslüman Türkün Yunanistan'dan Türkiye'ye göç etmesine neden oldu (Lewis, 1993, s.352). Mübadillerin zorunlu göç süreci her iki ülkede hiç bilmedikleri coğrafyalarda ve şehirlerde devam etti. Zorunlu göç sürecinden geçen mübadiller/göçmenler, çağımızın göç hareketlerinde görüldüğü gibi bir yerden bir yere hareket ederlerken sadece fiziksel bedenlerini değil, aynı zamanda yanlarında kişisel eşyalarını ve hatıralarını da taşıdılar¹. Göç ederlerken yanlarında götürdükleri maddi ve manevi sermayelerine edebi metinler de eklendi ve göç sürecinin parçası haline geldiler. Bu açıdan bakıldığında göçmenler aşına oldukları çevrelerden hiç bilmedikleri veya az çok bildikleri hedef kültüre doğru hareket ederlerken bireysel ve topluluk kimlikleri değişim/dönüşüm sürecinden geçer ve sayısız kez çevrilen varlıklara dönüşürler (Inghilleri, 2006, s.45). Göçmenler de geldikleri yerlerin sesini ve ruhunu hatırlatan şiirler sayesinde hiç bilmedikleri bir ülkenin şehir ve kasabalarında zorluklarla dolu yeni hayatlarına tutunmaya çalışırlar. Sömürgecilik sonrası dönemde Avrupa metropollerinde üçüncü nesil göçmenlerin çocukları üçüncü alan olarak nitelendirilen yaratıcı ara alanlarda melez kimlikler oluşturmuş (Bhabha, 1994, s.4) ve özgün yapıtlar ortaya koymuşlardır. Daha sonraki yıllarda gerçekleşen bölgesel göç hareketleri sonucu Türkiye'den Almanya'ya olan göç bağlamında olduğu gibi her iki ülkenin dilini ve kültürünü bilen edebiyatçılar ürün vermeye başlamış ve göç edebiyatı olarak adlandırılan yeni bir türün oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye zorunlu göç sürecini şiirler üzerinden ele alan araştırmalar şiirleri ayrılık, terk edilen ülkeyle helalleşme, yeni ülkeye kavuşma temaları etrafında incelemektedir (Şen, 2015, s.30-34). Bu makalenin konusu olan Karamanlıca şiirler de göç edebiyatı kategorisinde değerlendirilebilir. Son yıllarda Karamanlıca üzerine yapılan araştırmalar bibliyografya derlemeleri ve tarihsel araştırmalara yoğunlaşmıştır. Karamanlıca çevirileri çeviribilim odağında ele alan çalışmalar yok denecek kadar azdır. De Tapia (De Tapia, 2014, s.223-256) makalesinde 19. yüzyıl Fransız edebiyatından Karamanlıcaya çevrilen *De la Porteuse de pain* (1884) adlı esere odaklanmaktadır. Çeviribilim kavramlarından hareket ederek yazılmamış olsa da ileride bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutmaktadır.

Bu noktalardan hareketle göç ve çeviri ilişkisi göç edebiyatı bağlamında nasıl okunabilir? Göç ile ilgili terimler tarihsel, kültürel ve toplumsal koşullara göre değişebilmektedir, göç olgusunu açıklamak için yeni terimler türetilileceği gibi terimlerin karşılıklarını bulma konusunda zorluklar ortaya çıkabilir. 1924 nüfus mübadelesi bu anlamda ilginç örnekler sunmaktadır. Türk tarih yazımında "mübadil" olarak adlandırılan Yunanistan göçmenleri Yunanistan'da mülteci olarak adlandırılmışlardır². Çeviri olgusunu tabandan yukarıya doğru incelenmesini mümkün kılan, farklılıklara açık, ulus aşırı "mikro kozmopolit" yaklaşımlar (Cronin, 2006, s.7-23), Anadolu'dan Yunanistan'a göç etmiş Rumca konuşan diğer topluluklardan dilbilimsel açıdan farklı özellikler sergileyen Karamanlı Rumların ortaya koydukları edebi eserlerin daha nesnel bir şekilde ele alınmasını sağlayabilir. Çeviribilim Karamanlıca gibi özgün bir etno-dilbilimsel geleneğin muhafaza edilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi açısından kayda değer katkılar sunabilir. Karamanlıca şiirlerin Yunanistan'da yayımlanmalarından yaklaşık yüz yıl sonra Türkçe çevriyazısıyla birlikte İngilizceye çevrilmeleri şiirlerin uluslararası dolaşıma girmesini sağlamıştır.

Bu makalede 1924-1927 yılları arasında Atina'da Yunanca ve Karamanlıca çift dilli olarak basılan *Prosfigiki Foni* (Muhacir Sedası) gazetesinden seçilmiş 25 şiirden oluşan *Muhacirname* başlıklı 2016 yılında basılan kitabın Karamanlıca-Türkçe-İngilizce çevirisi yan metinlerle (önsöz, notlar, kitap hakkında gazetelerde çevirmenlerle yapılan söyleşiler) birlikte çeviri normları açısından incelenmektedir. Bu çalışmada çeviriyi sadece kaynak metinden erek metne doğru gerçekleşen bir diller arası çeviri süreci olarak ele alan yaklaşımlardan farklı olarak çeviri sürecinin toplumsal bir bağlam çerçevesinde gerçekleştiğine dikkat çeken Gideon Toury'nin betimleyici yaklaşımından yararlanılmıştır. Toury'nin yaklaşımı çeviri öncesi normlar, çeviri süreci normları, çevirmen kararları gibi kavramların kullanılması açısından çeviribilim araştırmacılarına yeni perspektifler açmış, çeviri eyleminin bir amaç çerçevesinde yapıp yapılmadığının sorgulanmasını sağlamıştır.

Bu eserin seçilmesinde belirleyici olan iki kişisel deneyimden bahsetmek gerekirse, ilki Mayıs 2016'da eserin

¹ Bu çalışmanın konusu olan Türkçe konuşan Karamanlı Rum mübadilleri ifade etmek için 'göçmen' terimi tercih edilmiştir.

² Nüfus mübadelesi sonrasında her iki ülke mübadilleri farklı terimlerle adlandırma yoluna gitmiştir. Bu konuda süregelen tartışmalar için bkz. Aytek Alpan (2022). 1922 sonrası Yunanistan'da mülteci belleği: Mübadele'nin ötesi. *Tarih ve Toplum: Yeni Yaklaşımlar* s. 207-230.

yayımlanması vesilesiyle düzenlenen konuşma etkinliğinde katılımcı olarak bulunmamız, kitabın editörü, ataları Anadolu'dan Yunanistan'a göç etmiş Yunanistan'ın en önemli Osmanlı tarihçilerinden Prof. Dr. Evangelia Balta ve kitabın yayıncısıyla tanışma fırsatı yakalamış olmamızdır. İkincisi, 2016 yılında Atina'daki Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'nde çevirmen Areti Mathiadakou ile 1922 Sapanca Rumlarıyla ilgili göç tanıklıklarını eş zamanlı olarak Yunancadan İngilizceye, sonra da Türkçe diller arası çeviri sürecinde yaşadığımız deneyimlerdir.³

1. Karamanlıca Edebiyat ve *Muhacirname*

Rumca “Karamanlidhes”, Türkçe “Karamanlı” Anadolu'nun Karaman bölgesinde yaşayan halkı adlandırmak için kullanılmıştır. Anadolu Rumları arasında Karamanlılara atfedilen özellikler farklılıklar göstermektedir. Sözelimi İstanbullu Rum Ortodoks edebiyatı editörleri 19. Yüzyılda “Karamanlı” sözcüğünü pejoratif bir şekilde “kaba, medeni olmayan” anlamında kullanmışlardır (Balta, 2018, s.18).

Yunan alfabesini kullanan Karamanlılar, XVI. yüzyıldan itibaren bu alfabe ile yazılı bir edebiyat geliştirmişlerdir (Kutlu, 1982, s.164). Karamanlıca eserlerin bir bibliyografyasını derleyen Balta, ilk Karamanlıca eserin 1584'te Latince yazılmış dini içerikli metinlerden oluşan “Turco-Graeciae libri octo” adlı eserin Karamanlıca yazılan bölümü olduğunu belirtmektedir; ancak gerçek anlamda ilk Karamanlıca kitap 1718'de yayımlanmıştır. Bu tarihten 1935 yılına kadar Karamanlıca eserler basılmaya devam etmiştir. (Balta, 2018, s.18). Yunancadan Karamanlıcaya çeviri etkinlikleri 19. yüzyılda artış göstermiş, özellikle halka dini eğitim verme amacı taşıyan metinler Anadolu'nun çeşitli kentlerinde yaşayan Rum Ortodoks din adamları tarafından Yunancadan Karamanlıcaya çevrilmiştir. Çevrilen eserlerin önsözlerinde çevirmenler karşılaştıkları çeviri zorluklarını sıklıkla dile getirmişlerdir (Balta, 2018, s.374).

Anadolu topraklarında yaşayan ve Türkçe konuşan Rumların kültürel gelenekleriyle beslenen Karamanlıca eserler göçmenlerin ailelerinden yadigar anıları, değerli eşyaları ve kişisel kütüphaneleriyle birlikte Yunanistan'a taşınmıştır. Bu metinler göçmenlerin yanlarında getirdikleri kilise ibadetlerinde kullanılan dini objeleri kadar kutsal kabul edilmiştir (age, s.20). Yüzyıllardır Anadolu'da yaşayan ve Türkçe konuşan Ortodoks Rumların edebiyat alanındaki üretimleri göç etmek zorunda kaldıkları Yunanistan'daki edebiyat çoğul dizgesinde kendine bir yer açabilmiştir.

Ataları Yunanistan'a göç eden üçüncü nesil Karamanlı Rum aileler ana dilleri olan Türkçeyi 1950'lere kadar konuşmaya devam etseler de bir sonraki nesil ulusal homojenleşme politikalarının sonucu olarak Yunan kültürüne asimile olmuşlardır. Yine de Karamanlı kimliğinin 1960'lara kadar devam ettiği o dönemde Almanya'ya çalışmaya giden Karamanlı kökenli Yunan vatandaşlarının Almanya'da karşılaştıkları Türk işçileri ile olan sıcak dostluklarına dair anılarda anlatılmaktadır (Balta, 2012, s.18).

1930'lu yıllarda Atina'da Fransız bir müzikoloğun kurduğu Küçük Asya Araştırmaları Merkezinde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden Yunanistan'a göç eden Rumların sözlü tanıklıkları derlenmiştir. Bu tanıklıklar arasında Kapadokya bölgesinden göç eden Karamanlı Rumların sözlü tanıklıkları da bulunmaktadır; ancak *Muhacirname*de incelediğimiz metinler göç tanıklıklarındaki iki katmanlı anlatılardan biçimsel olarak farklı bir bağlamda şiirsel metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, içerdikleri konular göç olgusunun yarattığı travmaları doğrudan yansıtılmaları açısından paralellikler taşımaktadır. *Muhacirname*yi sözlü göç tanıklıklarından ayırt eden bir diğer özelliği eserin sonradan oluşturulmuş derleme bir eser olmasıdır. Eserde bulunan şiirler kendisi de Yunanistan mübadili bir aileden gelen Semih Poroy'un ustaca çizilmiş karikatürleriyle desteklenmiş, adeta şiirlerle birlikte uyum içerisinde, şiirleri açıklayıcı ve tamamlayıcı bir işlev görmektedir. Kapakta eserin başlığı Yunanca harflerle (Karamanlıca) yazılmıştır, altında Türkçe Latin harfleriyle ‘Muhacirname’ ve ‘Türkçe Karamanlı Muhacirler için şiirin Sedası’, altında İngilizce çevirisi görülmektedir. ‘Muhacir’ kelimesi tarihsel bağlamı göz önünde bulundurularak *refugee* olarak çevrilmiştir⁴. Arka fonda siyah beyaz bir fotoğraf, ilk sayfada gazeteden küpürler reproduksiyon şeklinde eklenmiştir. Üzerinde karikatürist Semih Poroy'un bir çizimi bulunmaktadır. Poroy'un çizimleri göstergebilimsel öğeler olarak şiir metinlerini tamamlamaktadır.

Söz konusu çeviri metinlerin hangi çeviri türüne ait olduklarının belirlenmesinde Jacobson'un yaptığı sınıflandırma esas alınmıştır. Roman Jakobson, çeviri türleri hakkında yaptığı sınıflandırmada, diller arası çeviri ve dil içi çeviriden bahsetmektedir (Jacobson, 1959, s.233). *Muhacirname*nin Karamanlıcadan İngilizceye çevrilmiş olması eseri doğrudan diller arası çeviri kategorisine sokmaktadır. Diğer taraftan Yunanca harflerle yazılmış olan şiirlerin dil içi çeviri kategorisine girip girmediğini tespit etmek için ilk önce Karamanlıcanın nasıl bir dil olduğunu açıklamak gerekir. Karamanlıca, Anadolu'da yaşamış Hristiyan Ortodoksların Yunanca harflerle yazdıkları Türkçedir. Karamanlıcada

³ Çocukluğumuzu geçirdiğimiz Sakarya'nın Sapanca ilçesinde 1922'ye dek yaşamış olan hemşerilerimin sesini çeviri sürecinde duymak, el yazısı metinlerde geçen tanıdık kelimeleri, yer adlarını görmek, ders kitaplarındaki tarihsel söylemlen bambaşka bir söylemle karşılaşmak, çevirinin nasıl bir içsel tecelliye aracı olduğu konusundaki inancımızı pekiştirmiştir.

⁴ İngilizce sosyal bilimler literatüründe Anadolu'dan Yunanistan'a zorunlu göçte tabi tutulan Osmanlı Rumları ‘Asia Minor Refugees’ olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Renée Hirschon (1989). *Heirs Of The Greek Catastrophe: The Social Life of Asia Minor Refugees in Piraeus*. Oxford: Clarendon Press.

kullanılan Yunanca harflere Yunan alfabesinde olmayan Türkçedeki sesleri karşılayan i, ö, ü harflerini eklenmiştir. Karamanlıların kullandığı alfabe ve dil, bu açıdan bile dilbilim araştırmaları için zengin imkânlar sunmaktadır. Kitapta şiirlerin çeviri yazıları hakkında not kısmında, Karamanlıca metnin Türkçe harflerle transkripsiyonunun yapıldığı belirtilmektedir:

Muhacir Sedası, Yunan harflerini Karamanlıcada alışıldığı biçimde, yani noktalarıyla birlikte basma imkânından yoksundu. Bu yüzden de 19. Yüzyıl ortalarından itibaren Karamanlıca basılı metinlerde Türkçe sesleri vermek üzere icat edilen harfler bu gazetede yer almaz. Ancak Türkçe çevriyazı, bu harfler varmışçasına hazırlanmıştır. Karamanlıca metinlerde /i/ ve /ı/ harfleri arasında belirgin bir ayırım da yoktur. Türkçe çevriyazıda dönemin kendine özgü ortografi özellikleri ve cümle yapısı korunmuştur. Çeviri yazıda, Osmanlı Türkçesinden kaynaklanan, son eklerin ses uyumuna bağlı kalmaması ve sessiz sertleşmesine uymaması deyi/deyu, için, eyi, geru gibi yazımlar korunarak aynen aktarılmıştır (Balta ve Alpan, 2016, s.25).

Bu açıklamadan kitaptaki Karamanlıca çevirilerin bir dil içi çeviri olmadığı anlaşılmaktadır. Daha da ilginç olanı çevirmenin bu açıklamayı yapma amacının kitabın giriş kısmında belirtildiği üzere Karamanlıcanın dilbilimsel kimliğini belirleyen unsurlara dikkat çekmek ve bunları kayıt altına almak olmasıdır.

2. Yöntemsel yaklaşım

1990'larda çeviribilimin geçirdiği dönüşümler çeviriyi dilbilimsel boyutundan öteye taşıyarak çevrilen metinlerin kültürel ve toplumsal bağlamlarıyla ele alınmasını sağlamıştır. Gideon Toury ve Theo Hermans, çeviri ürünü ve sürecinin birlikte ele alabilmek için norm kavramının aydınlatıcı olabileceğini öne süren araştırmacılar olarak ön plana çıkmaktadırlar. Bu bağlamda çeviri metinlerin betimlenmesi sürecinde önemli bir aşama olan kaynak ve erek metinlerin karşılaştırılması konusunda Toury'nin betimleyici çeviri yaklaşımı çeviri araştırmacılarına yöntemsel açıdan kolaylıklar sağlamaktadır. Bunun yanı sıra çeviriyi erek odaklı ele almasından dolayı Toury'nin çeviri normları tanımından hareket edilmiştir. Sosyal bilimlerden ödünç alınan norm kavramı genel anlamda toplumda neyin doğru ve yanlış olduğunu ifade eder. Çeviri bağlamında ise çevirmenin bağlı bulunduğu, yaşadığı döneme özgü kısıtlar ve kurallar bulunmaktadır. (Schaffner, 1998, s.6).

2.1. Öncül normlar ve çevirmen kararları

Toury, iki farklı kaynağın arasında yapılabilecek temel seçimin bir öncül norm oluşturduğunu belirtir. Toury'ye göre (Toury, 2004, s.237) çevirmen kendisini ya özgün metne ve onun gerçekleştirdiği normlara ya da erek kültürde veya erek kültürün metne ev sahipliği yapacak kesiminde etkin olan normlara bağımlı kılabilir. Kaynak normlara uyum, çevirinin kaynak metne ilişkin yeterliliğini belirlerken, erek kültür kaynaklı normlara bağlı kalmak da çevirinin kabul edilebilirliğini belirler. Esere bu açıdan bakıldığında *Muhacirname*de her iki eğilimin de olduğu görülmektedir. Çeviri yazı sürecinde çeviri metnin dilsel özelliklerinin korunması yönünde bir çaba gösterildiği, diğer taraftan da İngilizce çeviride çevirmenlerin erek kültür kaynaklı normlara bağlı kalarak kabul edilebilir bir çeviri ürünü ortaya çıkarmaya çalıştıkları göze çarpmaktadır. *Muhacirname*de Karamanlıcanın dilbilimsel özelliklerini korumayı amaçlayan çevirmen kararları, Herkül Millas'ın göç tanıklıklarını Yunancadan Türkçeye çevirirken aldığı kararlar ile karşılaştırıldığında birtakım farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Millas, Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'nin yayımladığı göç tanıklıklarını Yunancadan Türkçeye çevirirken konuşanların şiveleri ve halk ağzının Türkçeye çevrilmesinin imkânsız olduğunu belirterek farklı bir çeviri stratejisine başvurduğunu söylemektedir (Millas, 2014, s.10). Benzer şekilde Evangelia Balta, Karamanlıca yazılmış olan Kosmas Çekmezoğlu'nun destanını Türkçe harflerle sunarken, yine özgün dile bağlı kaldığını, sözcüklerin 'İstanbul Türkçesi' telaffuzlarını vermediğini açıklamaktadır (Balta ve Millas, 2014, s.77).

2.2. Süreç öncesi çeviri normları

Toury, çeviri sürecinin her aşamasında geçerli olan çeviri normlarını ikiye ayırır: Süreç öncesi çeviri normları ve çeviri süreci normları. Birincisi çeviri politikası ile ilgilidir. Metin türü seçimi neye göre yapılmıştır? Neden şiir çevirisi yapılmıştır? Çevirinin doğrudanlığı ile ilgili sorular sorulabilir, çevirinin ara dilden mi, yoksa direkt kaynak dilden mi yapıldığına bakılabilir (Toury, 2004, s.234).

Bu sorulara yanıt verebilmek için *Muhacirname*yi yayımlayan yayınevinin yayın politikasına bakmak gerekir. İstanbul Rum toplumu üyelerinin kurduğu İstos yayınevi İstanbul'da 1960'lı yıllarda kesintiye uğramış olan Yunanca yayın geleneğini canlandırma amacını taşıyan bir yayınevidir. Türkçe, Yunanca-Türkçe ve Yunanca eserler yayımlamaktadır. Yayınevinin kurucularından Fotis Benlisoy (2012), Radikal gazetesine verdiği röportajda yayın politikasını "Yunan yazınının önemli eserlerini Türkiyeli okura birinci elden tanıtmak gibi bir gayemiz var. Türkiye'de Yunanca eserlerin çoğu, aracı dil vasıtasıyla yayımlanabiliyor. Amacımız iki dil arasındaki bu dolaylıları kaldırmak" şeklinde özetlemektedir. Dolayısıyla İstos Yayınevi, birbirlerine kültürel ve coğrafi açıdan oldukça yakın iki ülke arasında kültürel

aracı olarak her iki dilde üretilen edebi ürünlerin araya bir üçüncü dilin girmesine gerek kalmaksızın doğrudan iki dil arasında çevirilerle karşılaşmasını sağlamaktadır.

Theo Hermans'a göre normlara dair kanıtlar sadece çevirilerin içinde değil, metin dışı öğelerde- *paratext*, *metatext* olarak adlandırılan önsöz, girişteki açıklama metinleri, notlar, dipnotlarda da bulunabilir (Hermans, 1999, s.85). Bu nedenle eserin özellikle giriş kısmındaki açıklamalar ve sonunda her şiir için ayrı ayrı yazılmış notlar incelemeye dahil edilmiştir.

2.3. Çeviri süreci normları

Çeviri süreci öncesi ne tür aşamalardan geçildiğini aydınlatılabilmek için yukarıda bahsedilen metin dışı öğeler incelenmiştir. Bir sonraki aşamada, kitaptaki metinler çevirmeye başlandığı andan itibaren metinde ne tür değişikliklerin yapıldığı sorusuna yanıt aranmıştır. Toury'nin yaptığı tanıma göre çeviri süreci normlar çevirmenin çeviri süreci boyunca erek metinde yapacağı değişikliklerden oluşmaktadır. Bunlar çeviri edimi sırasında verilen kararları yönlendiren normlardır. Hem metnin 'matriks'ini, yani dilsel malzemenin metin içinde hangi biçimlerde dağıtılacağını, hem de metnin nasıl oluşacağını etkiler. Atlamalar, eklemeler, yer değiştirmeler, bölümlerde yapılacak değişikliklere ve bölümlerde yapılan değişikliklere çeviri metinlerde ne ölçüde değinildiği de normlara bağlı olabilir (Toury, 2004, s.240).

Muhacirnamede yer alan bazı şiirlerin İngilizce çevirilerinde kaynak metinde olmayan cümlelerin erek metne eklendiği görülmektedir. Örneğin, IV no.lu şiirin üçüncü beytinin son mısrasında **justice is but one more word** cümlesi, V no.lu şiirin ikinci ve üçüncü mısralarında **dear youth that I've just met** ve **he sees that I'm upset** cümleleri kaynak metinde bulunmamaktadır.

Örnek 1

KM

Memurların çoğu zalim, nasıl bir hak alalım (IV)
Asla bize bakan yoktur hakkımızı viren hiç,
Derdimizi dinleyen yok kalplerinde insaf hiç

EM

Most officials are oppressors, and to rights they will not bow (IV)
Never will we be looked after, never will our plight be heard
Their hearts are empty, and hereafter, **justice is but one more word**

Örnek 2

KM

Kocasımı kaybetmiş genç muhacir kadının beyiti
Kalmışım hayrette düşmüşüm derde (V)
Canım kurban olsun sevgili yiğide
Sıval eyler bana Vatanın nerde.
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi.

EM

Poem of a young refugee woman who lost her husband
Half the time I'm mystified, the other half I fret (V)
To you I'd gladly give my life, **dear youth that I've just met**
He asks me where my homeland is, **he sees that I'm upset**
And I cry and moan that I have no one left with me.

Çevirmen, şiir çevirisinin zorlukları ve şiir çevirisinin nasıl yapılması gerektiğine yönelik kişisel yorumlarında kafiye uyumuna önem verdiğini belirtmiştir. Yukarıdaki eklemelerin bu karara uygun bir şekilde metne eklendiği söylenebilir. Kitabın girişinde şiirlerin yayını, çeviri yazıları hakkında not ile ilgili Türkçe notta bulunmadığı halde İngilizce versiyonunda şiir çevirisinin zorlukları hakkında bir paragraf eklenmiştir. Çevirmenin metne bu paragrafı eklemiş olması düşündürücüdür. Türkçe çevirisinde sadece şiirlerin her birinin geçtiği tarihsel dönem hakkında açıklayıcı notların sona eklendiğinden bahsedilirken, erek metinde kaynak metinden çıkarmalar yapmanın kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir:

Translating metrical poetry is challenging work, almost doomed a priori, as it is inevitable that many aspects of the original will have to be overlooked or even mercilessly excluded. . . . if you speak with the rhythm, you will not hear the syntax. Even more so when you have to translate Turkish poetry into English meters. The approach and the sacrifices that have to be made when translating such a project depend on the sensitivity of the translator, his courage and skill when faced with painful choices (Balta ve Alpan, 2016, s.30).

Çevirmen yukarıdaki sözleriyle şiirsel metinlerin çevirisinin çetrefilli bir uğraş olduğunu erek kültürün okuyucularına önceden söylemek istemiş olabilir. Bunun gerçekten böyle olup olmadığını kitaptaki şiirlerin ve sondaki açıklayıcı notların İngilizce çevirilerini yapan çevirmenler Aytek Soner Alpan ve David Selim Sayers'e academia.edu.com üzerinden çeviri süreciyle ilgili birtakım sorularla birlikte, metne bu paragrafı eklemelerinin nedeni sorulmuştur. Sadece David Selim Sayers'den yanıt alınmıştır. Fakat bu paragrafın metne hangi amaçla eklenildiği öğrenilememiştir. Sayers, Osmanlı Türk Edebiyatı alanında doktora yapmış, yarı İngiliz, yarı Türk, iki dilli bir araştırmacıdır. Çeviri sürecindeki kararlarını şöyle açıklamaktadır:

Bu şiirlerde duygusal, dramatik ve insani boyut teknik boyuttan çok daha ağır basıyor. Teknik açıdan şiirler aslında son derece basit, içerik olarak da son derece düzler. Onları özel kılan şey de benim için bu basitlik ve düzlük, yani en basit ve düz şekilde bir duyguyu, insanların yaşadığı bir gerçekliği yansıtmaları. Ben şiirleri çevirirken bu özelliklere sadık kalmaya çalıştım. Kendime basit kafiyeler ve vezinler seçtim, bulduğum vezinler yer yer tam tutmadığında tam oturtmak için fazla zorlamadım, içerikte de süslü bir ifade kullanmaktan kaçınmaya çalıştım. Orijinallerdeki vezinleri kullanmadım çünkü bunları İngilizceye uygulamak fazla zorlama olacaktı. Onun yerine gene popüler halk mecralarından, pop ve hip-hop gibi müzik türlerinden aşına olduğum vezinlere döndüm. Asıl şiirlerin yalınlığını, bir bakıma kabalığını ve yaşanan duyguları okura dolaysız aktarma çabasını örnek almaya çalıştım (David Selim Sayers, kişisel yazışma, 07.06.2017).

Kitabın editörü Evangelia Balta'ya kitaptaki şiirlerin çevirmeni olmamasına rağmen çeviri sürecinde alınan kararlarla ilgili çevirmenlere yöneltilen soruların aynısını Fransızca olarak sorulmuştur. Editör verdiği yanıtta şiirlerin dilinin hâlihazırda Türkçe olduklarını dolayısıyla çeviri sürecine dahil edilmediklerinin altını çizmektedir (Evangelia Balta, kişisel yazışma, 10.06.2017).

3. Karamanlıca şiirlerde kültüre bağlı sözcükler

Çeviri süreci normları bağlamında incelenen metinsel dilsel normlar eserinde bulunan bazı şiirlerde kültüre bağlı sözcük unsurları olarak ortaya çıkmaktadır. İldiko Pusztai-Varga, Macarcadan Fince ve İngilizceye yapılan şiir çevirilerini incelediği çalışmasında buna benzer kültüre bağlı unsurlar tespit etmiştir. Kültüre bağlı unsurlar metin ve çeviri bağlamına bağlı olmayan, bir sözcüğün o kültüre bağlı yan anlamsal ve duygusal unsurlarıdır (Pusztai-Varga, 2016, s.17). Anadolu ağzının biçimsel özellikleriyle Anadolu Halk Edebiyatı unsurlarının bu şiirlerde bulunduğu görülmektedir. Metinler göç ederken Anadolu kültür repertuarı da göç etmekte, göç süreci sona erdiğinde yeni kültürden Yunanca kelimeler olarak yepyeni bir kültür repertuarı meydana getirmektedir. Kültürel temasların doğası ne olursa olsun kültürlerarası etkileşim gerçekleştiğinde transfer edilen repertuar hedef kültürde tekrar üretilir ve kaynak kültürle teması kalmayan sonraki nesillerde kalıcı hale gelir (Sela-Sheffy, 2003, s.4).

Örnek 3

KM

Bugün git yarın gel! çirkin muhacir kadının nâmesi (I)

Karısı güzel olan görür işini

Olmayan delbeder (*derbeder) sıkır dişini.

Yönan memurları bilir işini

Çirkine derler *ela avrion* (*yarın gel)

EM

Leave now, come back tomorrow: The ugly refugee woman's song (I)

Those with beautiful wives have it made

The poor vagrants without one are just left to wait

Greek civil servants know what's going on

And they tell the ugly refugee 'ela avrion'

I ve II no.lu şiirden alıntılanan dizelerde bazı sözcükler Türkçe değil Yunanca karşılıkları ile ifade edilmiştir. *Antallagi* (Mübadele), *Elefteria* (İstiklal), *Ekklesialar* (Kiliseler, XXI, s.114), *Neomvris* (Kasım, IX, s.66) *Anatol* (Anadolu, XX, s.110) *İpurgoslar* (Bakanlıklar, XII, s.78) Türkçe çoğul eki-lar kullanılarak yeni bir Yunanca kelime oluşturulmuştur. Aynı şekilde, "Türkiye'den" yerine Yunanca *Turkia*, *Turkiyadan* (XXIV, s.126) olarak yazılmıştır.

Örnek 4

KM

Hayatın lezzeti (II)

Antallagi borusudur; çalındı,
Bütün millet karalara sarındı,
Eleftheria kokusundan bayıldı
(İ)şkenceyi gördükçe gafletinden ayrıldı.
Çıplak

EM

The Taste of Life (II)

...The trumpet of *Antallagi* was sounded before
When sackcloth and ashes were all that we wore
Eleftheria fainted from fright with uproar
Then awoke again to the torment she faced.
Signed: *The Naked*

Yukarıdaki örneklere ek olarak bazı şiirlerde Yunanistan'da dönemin memurları tarafından sıkça kullanılan Yunanca deyişlere yer verilmiştir. Örneğin, *tha genei*, *tha kamo*, “yaparız, bakarız” anlamında devlet memurlarının göçmenlerin iskân aşamasında karşılaştıkları sorunları geciktirmek için kullanılan bir deyiştir (Balta, Alpan, 2016, s. 148). Erek metinde ise cümlelerin İngilizce karşılığı tırnak içerisinde verilmiştir.

Örnek 5

KM

Suistimal müptelası olan memureyn hakkında (XXV)

Şöyle serin fikre daldım.
Şam destanı kaleme aldım.
Fikrimi işgal eden nokta.
Tha genei, *tha kamo*'ya şaştım
N. Roumis

EM

Regarding civil servants with an addiction to abuse (XXV)

In curious thoughts I was wandering
Raised my pen while still wondering
And the point which I was pondering. . .
I marvel at “**it will be done**”.
Signed: *N. Roumis*

Aşağıdaki örnekte XIX no.lu şiirin ilk mısrasında geçen dini terimler (*Defteri Anastasi*, *kambana*) erek metne olduğu gibi aktarılırken son mısrasında *Ekklesia* sözcüğünün erek dildeki karşılığı verilmiştir.

Örnek 6

KM

Muhacirin Paskalyası (XIX)

Defteri Anastasi için *kambanalar* çalıyor.
Bu sesleri eşittikçe muhacirin hasreti artıyor
Herkes güzler düzünmüş ellerinde mumlar ile
*Ekklesiaya** koşuyor olan geyimile. * Kilise
S. Triantafillidis

EM

Easter of the refugee (XIX)

For *Defteri Anastasi*, the *kambanas* toll so loudly

The refugee, he hears, and feels his memories so proudly
Everybody dressed up, and each holding a candle
This memory of running to **the church**, he cannot handle.
Signed: *S. Triantaphyllidis*

Bir toplumda kullanılan dil ait olduğu toplum ve kültürden bağımsız olarak düşünülemez. Göç bağlamında ‘ente-grasyon’ ve ‘ulus devlet’ kavramları göç olgusunu dilbilimsel açıdan inceleyen araştırmacılar için anahtar kelimeler olarak kabul edilmektedir (Pujolar, 2016, s.303). Karamanlıların Anadolu’dan Yunanistan’a göç sürecinin ilk aşamalarında o dönemde yaygın olarak kullanılan bazı sözcükleri ödünç alma stratejisiyle sözvarlığına kattıkları, bunun sonucu olarak kullandıkları dilde göçmenlere özgü melez bir dilin ortaya çıktığı görülmektedir. Benzer şekilde, Makedonya’dan İzmir’e göç eden birinci ve ikinci nesil aileler kendi aralarında konuştukları dili Makedonca değil “göçmençe” olarak adlandırmaktadırlar (Arslan, 2021, s.40). Yukarıda incelediğimiz şiirlerden örneklerde göç sürecinin birinci nesil Karamanlı göçmenlerin ana dilinde yol açtığı kültürleşmenin boyutları ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle, Karamanlı şairlerin Anadolu Türkçesine Yunanca sözcükleri karıştırdıkları özgün bir göçmen dili kullandıkları söylenebilir. Bunun yanı sıra şiirler biçimsel olarak Anadolu Halk Edebiyatının özelliklerini kaybetmeden ev sahibi toplumda devam etmektedir. Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi şair halk edebiyatı biçimine sadık kalarak dizelerini aşık geleneğinden gelen motiflerle harmanlama yoluna gitmektedir.

Örnek 7

KM

Kocasını kaybetmiş genç muhacir kadının beyiti (V)

Arzulayıp çıktım gurbet elere
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi
Yazık bana düşürdün dilden dillere.
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi
Bedbaht

EM

Poem of a young refugee woman who lost her husband (V)

Willingly, an exile I became in the lands of lack
Now I cry and moan that I have no one left with me
Because of you, their tongues are wagging right behind my back
Now I cry and moan that I have non one left with me
Signed: *The luckless*

Sonuç

Bu çalışma kapsamında Toury’nin bahsettiği süreç öncesi normlar bağlamında şiirlerin bir metin türü olarak ne amaçla İngilizceye çevrildikleri, çevirmenlerin hangi kısıtlarla karşılaştıkları ve çeviri normları hakkında detaylı bilgiler elde edememiş olmamıza rağmen⁵ bu şiirlerin neden önemli oldukları ve hangi özelliklere göre seçildiklerine dair bazı bilgiler kitabın çevirmenlerinden Aytek Soner Alpan ile yapılan bir söyleşide ortaya çıkmaktadır. Çevirmen, doktora tezi araştırmasında Yunan Milli Kütüphanesi’nde bulunduğu tüm şiirleri önemli olmalarından dolayı bir araya getirdiğini söylemektedir. Bununla birlikte, gazetenin 1934 yılına kadar yayımlanmış olduğunu, sonuç olarak diğer sayıların incelenmesiyle birlikte başka şiirlerin de ortaya çıkacağından bahsetmektedir (Estukyan, 2016).

*Muhacirname*deki şiirlerin tarihsel önemi dışında dilbilimsel açıdan da Türk edebiyatı için önemli olduğunun altını çizmek gerekir. Bilim insanları da Karamanlıca şiirlerin ortaöğretimde okutulan Türk dili ve Edebiyatı müfredatı kapsamına alınması gerektiğine dikkat çekmektedirler.⁶

Çeviri normları açısından incelediğimiz bu eserde çok katmanlı çeviri süreçlerinin ve buna bağlı olarak belirli ölçütlerin ve eyleyicilerin devreye girdiği görülmektedir. Anadolu Halk Edebiyatının nadide örneklerinden biri olan Karamanlıca şiirler nüfus mübadelesinin hemen sonrasında Karamanlıca konuşan münevverler tarafından Yunanistan’da

⁵ Prof. Dr. Evangelia Balta ile yapılan bir söyleşide çeviri projesi fikrinin 2 Kasım 2013’te Ürgüp’te düzenlenen Uluslararası Kapadokya Çalışmaları sempozyumunda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. (Filiz Bilge, 2016. *Papiriüs Edebiyat Dergisi*. <https://pazartesli4.com/2022/01/11/evangelia-balta-ile-muhacirname-karamanli-muhacirler-icin-siirin-sedasi-uzerine-soylesi/>)

⁶ 13.05.2016’da izleyici olarak bulunduğumuz kitabın tanıtım etkinliğinde konuşmacılardan Prof. Dr. İlber Ortaylı Karamanlıcanın Anadolu Türkçesi’nin en özgün örneklerinden biri olduğunu ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde okutulması gerektiğini belirtmiştir.

Türkçe olarak dolaşıma sokulmuştur. Dönemin okuyucu kitlesinin Karamanlıca harfleri okuyabilen Anadolu kökenli göçmenlerden oluştuğu tahmin edilebilir. Bu kez de mübadeleden yaklaşık bir asır sonra şiirler İngilizceye çevrilerek uluslararası dolaşıma sokulmuştur. Böylece şiirlerin alımlama yelpazesi genişlemiş ve daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Bu süreçte azınlık edebiyatı alanında eserler yayınlayan yayınevleri birer aracı rolü görmektedir. Kitapta Karamanlıca harflerle yazılmış şiirler kelimeler değiştirilmeden olduğu gibi Türkçe harflere çevrilmiştir. Çeviri sürecinin bir parçası olmaktan çok çeviri yazımı olarak ele alınmıştır. Çalışmada diller arası çeviri sürecine odaklanılmıştır. İleride ortaya çıkarılacak diğer Karamanlıca şiirler Türkçe harflerle yayımlandıklarında gerek Anadolu Halk Edebiyatına gerek bölgenin göç tarihine değerli katkılar sağlayacak, diğer dillere çevrildiklerinde daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşabilecektir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar finansal destek beyan etmemiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: Author declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Author declared no financial support.

Yazarların ORCID ID'leri / ORCID IDs of the authors

Özgür Bülent Erdoğan 0000-0003-4949-4841

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Arslan, E. (2021). *Vintage (of) Identities: Creation of Immigrant Identity in the Third-Generation Immigrants from Gorno Vranovci to Izmir*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Vancouver: Simon Fraser University.
- Balta, E. (2018). *Karamanlıdika: Bibliographie Analytique / Karamanlıca Kitaplar: Çözümlemeli Bibliyografya*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Balta, E. & Alpan, A. (2016). *Muhacirname: Karamanlı Muhacirler için Şiirin Sedası*. İstanbul: İstos.
- Balta, E. (Yay. Haz.) (2014). *Gerçi Rum İsek de Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Benlisoy, F. (2012, 6 Haziran). Şehrin Rumca Hikâyesi. *Radikal* <https://baharcuhadar.wordpress.com/2012/06/06/sehrin-rumca-hikayesi/>
- Bhabha, H. (1994). *The Location of Culture*. New York and London: Routledge.
- De Tapia, A. (2014). De la Portesue de Pain a l'Ekmekçi Hatun (1885): Un roman populaire français chez les Karamanlis, E. Balta (Yay. Haz.) *Cultural Encounters in the Turkish-speaking Communities of the Late Ottoman Empire* içinde (s.223-256) İstanbul: Isis.
- Estukyan, V. (2016, 20 Mayıs). Kaybolan Karamanlıcanın hikâyesi ve muhacirlerin şiirleriyle Mübadele. <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/15398/kaybolan-karamanlicanin-hikyesi-ve-muhacirlerin-siirleriyle-mubadele>
- Hermans, T. (1999). *Translation in Systems, Descriptive and System-oriented Approaches Explained*, Manchester: St Jerome.
- Inghilleri, M. (2006). *Translation and Migration*. New York: Routledge.
- Jakobson, R. (2013). On Linguistic Aspects of Translation. Reuben Arthur Brower (Yay. Haz.) *On Translation* içinde (s. 232-239) Cambridge, MA, and London: Harvard University.
- Kutlu, M. (1982). Karamanlılar. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Dergâh. C.5, s. 183-184.
- Lewis, B. (1993). *Modern Türkiye'nin Doğuşu* (Metin Kıratlı, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Millas, H. (2014). (Yay. Haz. ve Çev.) *Küçük Asya Araştırmaları Merkezi: Göç, Rumların Anadolu'dan Mecburi Ayrılışı (1919-1923)*. İstanbul: İletişim.
- Pujolar, J. (2016). Language, Immigration and the Nation-State., N. Bonvillain (Yay. Haz.) *The Routledge Handbook of Linguistic Anthropology* içinde (s. 301-315) New York and London: Routledge.
- Pusztai-Vargai, I. (2016). Cultural Elements of Poetry Translation: Translation Solutions of Culturally-Bound Lexical Elements in Hungarian and English Translations of Finnish Poems. *Acta Universitatis sapientiae, philologica*. 8, 3, 17-29.
- Schaffner, C. (1998). The Concept of Norms in Translation Studies. *Current Issues in Language and Society*. Vol.5 no.1-2, 1-9.
- Sela-Sheffy, R. (2003). Interference and aspects of repertoire consolidation in culture. <https://www.tau.ac.il/~raketet/papers/RS-Interference.pdf>
- Şen, H. (2015). Şiirin Tanıklık Gücü: 1989 Zorunlu Göçünün Bulgaristan Türk Şiirine Yansıması. *Göç Dergisi*, 2 (1), 25-42.
- Toury, G. (2012). Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü (A. Eker, Çev.) Mehmet Rifat (Yay. Haz.). *Çeviri Seçkisi 2 Çeviri(bilim) Nedir?* içinde (s. 233-254). İstanbul: Sel.

Atf biçimi / How cite this article

Erdogan, O.B. (2023). Metinler de göç eder: karamanlıca şiir çevirileri üzerine betimleyici bir çalışma. İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies, 19, 142–152. <https://doi.org/10.26650/ijts.2023.1230365>